

Enorme stroom publicaties maakte het volk bekend met eigen verleden

'Meester' Ter Laan had ook stoute Grunnegers in de klas

Groningen toen

■ SLOCHTEREN - 'Mien kinder'. Zo luidde het koosnaampje van Kornelis ter Laan voor de Groningers. Als een schoolmeester probeerde hij zijn provinciegenoten op te voeden en dat lukte aardig. Hij schreef en hij schreef maar en zijn publicaties over Groninger historie en folklore werden verslonden. Toch zaten er ook stoute kindertjes in de klas. Dezen moesten niets hebben van zijn aanpak en ontketenden zo de Grunneger Kwestie. Vorige week berichtten we over de strijd van de politicus Ter Laan. Nu komt de literator Ter Laan aan de orde en ook in die hoedanigheid diende hij heel wat stormen te trotseren.

Door Marcel Looden

Simon Vestdijk schreef sneller dan God kon lezen, werd er gezegd. Ook met de produktie van Ter Laan zou het opperwezen de grootste moeite hebben gehad. Artikel na artikel vloede uit de kroontjespen van Kornelis. De Groningers, zo vond Ter Laan, hadden te veel respect voor de mensen in het Westen. Daarom moesten ze meer weten over de eigen taal, cultuur en historie. En Ter Laan had de werkkraft om als schoolmeester voor alle Groningers op te treden.

Hij was nog volbloed politicus toen hij in 1902 begon met zijn 'Groninger Woordenboek'. Hij woonde in Den Haag, maar kon daar kennelijk voldoende gegevens verzamelen. In 1929 verscheen het werk en het werd door het Groninger volk enthousiast ontvangen. Ter Laan had weliswaar al zijn encyclopedische kennis in het boek gegoooid, maar het werk was voor de gewone man zeer leesbaar. Dat gold ook voor zijn geschiedkundige werken. 'Geschiedenis van Slochteren', 'Geschiedenis van Groningen' en tientallen andere boeken maakten duidelijk hoe het er in vroegere tijden in Stad en Ommelanden aan toe ging.

Populair

Maar vooral zijn 'Groninger Encyclopedie' werd populair. Hij had voor dit werk enorm veel gegevens verzameld en nog altijd kan de student van de regionale historie het niet zonder dit werk stellen. Menig Groninger gezin zat 's avonds bij het haardvuur en genoot van de verhalen van 'meester' Ter Laan.

De vakhistorici haalden echter de schouders op. Ze noemden Ter Laan een verzamelaar, die geen enkel archief raadpleegde, geen groter verband in zijn werk had aangebracht en helemaal niets had gedaan aan economische en rechtsgeschiedenis.

Afgrond

Ze hadden gelijk, die wetenschappers. Alle boeken van Ter Laan zijn eigenlijk een opsomming van vele korte verhalen en overleveringen en van veel diepgang is weinig sprake. Maar Ter Laan had ook nooit te kennen gegeven wetenschappelijk bezig te zijn en ongetwijfeld speelde jaloezie hier een rol. Bijna niemand interesseerde zich voor die weliswaar wetenschappelijke, maar onleesbare boeken van de vakhistorici. En

▲ Kornelis ter Laan bracht de meeste tijd achter een schrijftafel door.

Foto uit: Een mens komt dagen te kort

schoolmeester Ter Laan leverde bestseller na bestseller af.

En dan de Groninger Beweging. De landelijke vereniging, die zich inzette voor de Groninger cultuur, stond er in de crisisjaren erg slecht voor. Het ledental liep terug, financieel stond de beweging aan de rand van de afgrond en toen kwam Ter Laan. Hij riep de leden op tot eenheid, sleepte de vereniging door de oorlog heen en werd in 1949 voorzitter. Hij was toen al hoogbejaard, maar groeide uit tot de grote propagandist van de Groninger Beweging. Vanuit zijn woonplaats Wassenaar reisde hij stad en land af en hij stond in 1949 aan de wieg van het nieuwe blad 'Dörpen Stad', de opvolger van 'Maandblad Groningen'.

Het nieuwe blad maakte duidelijk, dat de positie van Ter Laan niet onaantastbaar was. Hij kondigde aan dat alleen proza en poëzie van goede Groninger kwaliteit opgenomen zouden worden. Maar volgens andere leden van de Beweging bleek hier weinig van. Willem Diemer,

Simon van Wattum en Jan Niehoff namelijk richtten het Kultureel tijdschrift voor Groningen 't Swieniegeltje' op en zetten zich af tegen Ter Laan. Ze vonden de inhoud van 'Dörp en Stad' maar niets en stelden zelf enorm hoge eisen aan hun publicisten. Vooral Diemer ging te keer en sprak zelfs van een 'oorlog met Ter Laan'.

't Swieniegeltje nam vervolgens wat van de kritiek terug. „En nou willen wie in vree en vrundschop wieder leven..”, werd er geschreven. Het conflict leek even weg te ebben.

Mis

In 1955 ging het weer goed mis. Er werd toen zelfs gesproken van de Grunneger Kwestie. Ter Laan had de naam 'Groninger Beweging' veranderd in 'Grunneger Genootschap' om aan te geven dat de vereniging gezien kon worden als een overkoepelende organisatie. De tegenstanders van Ter Laan, die vooral in het 'moederland' Groningen woonden, stapten echter op en richtten zelf de 'Grunneger Spraak' op.

De afgescheidenen stelden nog wel voor om samen met Ter Laan een Groot Grunneger Tiedschrift op te zetten. De stichting 'Warf' van Groninger wetenschappers en kunstenaars zou ook mee kunnen doen. Ter Laan weigerde echter en ook van een samenwerking van 'Warf' en de 'Grunneger Spraak' onderling kwam niets terecht. Uiteindelijk bleek Ter Laan de sterkste en nestelden de dissidenten zich weer in de moederschoot.

Ter Laan legde in 1961 her voorzitterschap neer. Hij was toen negentig en nog altijd ongehoorlijk actief. Als er iemand terug kon zien op een arbeidzaam leven, was hij het wel. Politicus, burgemeester, schrijver en vooral schoolmeester van het Groninger volk. En hij had nog zoveel meer willen doen. Een mens komt dagen te kort, zei hij zelf.